

МАНІПУЛЮВАННЯ ОБЛІКОВИМИ ДАНИМИ ШЛЯХОМ «УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКАМИ»

Базовим поняттям, яке в сучасних умовах використовують теоретики і практики для обґрунтування основних шляхів маніпулювання обліковими даними в процесі формування корпоративної звітності, є «управління прибутками» («earnings management»).

Найбільш ґрунтовно це поняття дослідили П. М. Хілі та Дж. М. Уолен і визначили його як «ситуацію, коли менеджер використовує судження при формуванні фінансової звітності та структуруванні транзакцій, щоб змінити фінансові звіти чи ввести в оману зацікавлені сторони щодо основних економічних показників компанії, або вплинути на виконання положень контракту, що залежать від відображеної в звітності облікової інформації [6].

Специфіка «управління прибутками» полягає, на нашу думку, у приділенні особливої уваги аналізу практик, які використовують менеджери у корпораціях для коригування звітних показників, від кількісного і якісного рівня досягнення яких залежить виконання ними контрактів, зокрема, щодо прибутку, який публікується у фінансовій звітності.

На думку В. Ю. Царука «однією з особливостей управління прибутками також є здійснення цілеспрямованих дій на одержання необхідного показника прибутку, що розкривається в додаткових відносно фінансової звітності видах (прогнозна звітність, інтегрована звітність, інші форми розкриття облікової інформації)» [4, с. 40]. Не менш важливим вважаємо й ідентифікацію управління прибутками у спектрі специфічних функцій стратегічного управлінського обліку [2, с. 7-18] та окресленні його місця у корпоративній стратегічній обліково-аналітичній системі підприємства [3, с. 13-19]. Однак, найбільш дієвим є безперечно маніпулювання з фінансовою звітністю [1, с. 9-12].

Проведений аналіз наукових праць зарубіжних учених (М. Бенкел, Б. Вонг, П. Матер, Ч. К. Мен, А. Ремзі, К. Шіппер) дозволив встановити, що найбільш поширеним є використання двох основних методів управління прибутками:

- 1) дискреційні нарахування;
- 2) маніпулювання реальною економічною діяльністю.

В основі використання дискреційних нарахувань є здійснення суб'єктами організації бухгалтерського обліку умисних дій, які передбачають перерозподіл у часі доходів і витрат корпорацій між різними звітними періодами на основі використання специфічних методів:

- 1) списання гарантійних витрат;
- 2) недотримання критеріїв капіталізації активів;
- 3) нарахування резервів на кредитні збитки;
- 4) оцінки запасів при вибутті тощо.

Під маніпулюванням економічною діяльністю корпорації доцільно розуміти внесення змін у фінансово-господарську діяльність з метою забезпечення відповідності певним вимогам облікового відображення, які сприяють досягненню необхідних цілей щодо збільшення або ж зменшення прибутку.

Прикладом таких маніпуляцій на думку В. Ю. Царука може бути вибір іншої юридичної форми реалізації господарської операції (наприклад, не придбання програмного забезпечення а його взяття в оренду), модифікація структури капіталу корпоративної структури [4, с. 40].

Таким чином, використання розглянутих й інших методик «управління прибутками» в практичній діяльності корпорацій може суттєво знизити довіру до даних бухгалтерського обліку і рівень «прозорості» фінансової звітності, яка забезпечує надання корисної інформації для різних видів стейкхолдерів, а також у цілому підвищити рівень інформаційної асиметрії. А оскільки ефективність корпоративних ринків капіталу залежить від потоків облікової інформації, сформованих його учасниками, то у випадку подання корпораціями викривленої інформації у фінансовій звітності ринки не зможуть реально оцінити вартість цінних паперів, унаслідок чого інвестори не зможуть обґрунтувати ефективні управлінські рішення.

Список використаних джерел

1. Амеліна О. В. Креативний облік та маніпулювання фінансовою звітністю. Вісник Львівської комерційної академії. 2011. Вип. 35. С. 9-12.
2. Бруханський Р. Ф. Ідентифікація специфічних функцій стратегічного управлінського обліку. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2020. Випуск 1. С. 7-18. DOI: <https://doi.org/10.35774/ibo2020.01.007>.
3. Бруханський Р. Ф. Параметри розвитку корпоративної стратегічної обліково-аналітичної системи підприємства. Облік і фінанси. №1 (87). 2020. С. 13-19.
4. Царук В. Ю. Креативні облікові практики в корпоративних структурах. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2019. Випуск 3-4. С. 37-45. DOI: <https://doi.org/10.35774/ibo2019.03.037>.
5. Царук В. Ю. Принципи корпоративного управління та бухгалтерський облік: шляхи гармонізації. Облік і фінанси. № 4 (82). 2018. С. 77-83.
6. Healy P. M., Wahlen J. M. A review of the earnings management literature and its implication for standard setting. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=156445.